

Gospodar in gospodinja

LETO 1940

2. OKTOBRA

STEV. 40

Zajedavci v živalskem organizmu

Znano je dejstvo, da imajo vse naše domače živali, od konja in goveda, do perutnine vseh vrst, v večji ali manjši meri zajedavce, ki žive deloma na površini živalskega trupla, deloma pa v njegovi notranjosti.

Naše preprosto ljudstvo smatra te razne zajedavce ali parasite, kakor jih znanstveno tudi imenujemo, večinoma še za nedolžna bitja in se nikakor ne zaveda škode, ki jo morejo povzročiti ta »nedolžna« bitja.

Poznam rejce, ki so celo mnenja, da je, recimo ušivost pri prašičih, znak posebno čvrstega zdravja. Vsak preudarni, misleči gospodar bo pa brez nadaljnega verjel, da kaj takega pač ne more odgovarjati resnici. Ušivost nikakor ne more biti znak čvrstega zdravja, pač pa je znak velike zanikrnosti dotičnega gospodarja.

Živali, ki so ušive, hujšajo, ker se stalno praskajo in drgnejo ob trde predmete, zaradi česar jim razpoka koža in pojavijo se razni kožni izpuščaji, ki se čestokrat upirajo vsakemu zdravljenju. Ker se pa uši živijo deloma od krvi, uničujejo svojega gostitelja tudi s tem, da mu odvzemajo najdragocenejši sok in poleg tega lahko postanejo tudi raznašalke kužnih bolezní.

K zajedavcem, ki žive na površini živalskega trupla, spadajo tudi pršice ali grinje, katerih je več vrst in ki povzročajo garjavo domačih živali in tudi ljudi. Med njimi so vrste, ki se prenašajo tudi na človeka. Živali, ki so obbolele na garjavo, katere glavni znak je kožni izpuščaj in srbež, pa naj jih je povzročila ta ali ona pršica, stalno hujšajo in če garjevih živalí ne zdravimo, potem končno tudi poginejo zaradi splošne onemoglosti.

Garje kopitarjev, ovc in koz spadajo v okvir zakona o živalskih kužnih boleznih in jih moramo javiti oblastem. Zdravljenje takih živalí se mora vršiti po pred-

pisu omenjenega zakona in pod nadzorstvom živozdravnika.

V širšem smislu besede spadajo k zajedavcem, ki žive na površini živalskega trupla, tudi razne vrste kloščev in jajčeca raznih vrst obadov (konjski, ovčji in goveji obad; ličinke teh žive v notranjosti telesa). Tudi ti zajedavci prinašajo svojim gostiteljem razne neugodnosti in bolezni ali pa zmanjšajo vrednost napadenih živalí, kakor recimo ličinke govejega obada (>ogrci<), ki žive v podkožnem staničju na hrbtu in s tem mnogokrat kožo popolnoma razvrednotijo.

Da so pa ti zajedavci lahko tudi prenašalci bolezní, nam najlepše svedoči tako zvana pirop plazmoza govedi, ki nastopa kot nalezljiva bolezen v obliki epidemičnega krvomoka in jo prenaša od obolele živali na zdravo klošč, ki ga z naučnim izrazom imenujemo »ixodes ricinus«.

Dejstvo je torej, da vsi na površini živalskega trupla živeči zajedavci, pa naj so tega ali onega imena, svojemu gostitelju ne koristijo, temveč samo škodujejo. S svojo navzočnostjo ga vznemirjajo, jemljejo mu hrano in mu povzročajo neugodja in bolezni.

Dalje poznamo zajedavce, ki žive izključno v notranjosti živalskega organizma, predvsem v prebavnem kanalu (trakulje in razne vrste drugih glist), raznih živalí, in če dospejo do izvestne stopnje razvoja, morejo povzročiti bolezni, ki sličijo kužnim. Spet drugi zajedavci žive v jetrih (metilj, Echinococcus — zarodek pasje trakulje, ki povzroča bulavost jeter pri prašičih), v pljučih (pljučna črvivost), v srcu, v mišičevju (trihine, ikre), v krvnih žilah, v sečnem mehurju, v možganih in celo v očesu.

Še v večji meri, kakor zajedavci iz površine živalskega trupla, uničujejo svoje gostitelje zajedavci, živeči v notranjosti živalskega organizma. Jemljejo jim hrano in s tem povzročajo hiranje (slabokrvnost) napadene živalí, tako da postane

veliko manj odporna tudi za razne nalezljive bolezni (svinjska rdečica, svinjska kuga, jetika itd.). Dalje izločajo ti zajedavci strupene snovi, ki povzročajo gostitelju razne živčne motnje. S svojo naglo rastjo in hitrim razvojem in nagomilavanjem večkrat popolnoma začepijo črevo, da postane neprehodno za iztrebke. Po zakolu takih živali se najde velikokrat kar za celo skledo samih glist. Končno še s svojim premikanjem in zarivanjem dražijo sluznico prebavnega kanala, kar ima za posledico razne želodčno-črevesne katarje, ki se upirajo slehernemu zdravljenju, ako se predhodno ne odstranijo zajedavci.

Marsikateri konj (mačka ali pes), za katerega ne vemo, zakaj hira, zakaj trpi na dolgotrajnem črevesnem katarju, ki ga večinoma do kosti izčrpa in mislimo, da se je pač prehladil ali pa dobil neprimerno ali pokvarjeno krmo, ima v sebi mnogokrat veliko število glist, in ako ta konj vrhu tega opravlja vsakdanja naporna dela, pa propade še hitreje, tako da ga je lastnik prisiljen oddati mesarju, če ne konjaču. Z razmerno malimi stroški bi se pri živali gliste odpravile in bi ozdravila. Prenehala bi pa kmalu tudi črevesni katar in žival bi se spet redila in postala sposobna za delo.

Iz tega sledi, da bi se naj pri vseh dolgotrajnih in trdovratnih črevesnih katarjih ter pri vsakem hiranju iz neznanih vzrokov, pregledalo tudi blato po strokovnjaku - živinozdravniku, če trorda ne vsebuje jajčec enih ali drugih zajedavcev (glist) v večjem ali manjšem številu.

Kajti skoraj vsi spolno zreli in razviti zajedavci, ki žive v notranjosti živalskega organizma, izpuščajo jajčeca v velikanski množini. Ta jajčeca se nahajajo, prosto ležeča, v črevesnem blatu in pridejo z njih na prosto ter se raztresajo po hlevskih prostorih, ograjah in gnojiščih. Dospejo pa tudi na travišča in tratnice in na že spravljeno krmo. Najdemo jih pa končno tudi v gnojnici in raznih lužah in mlakužah okrog gospodarskih poslopij, kar je za jajčeca še posebej ugodno, ker potrebujejo za svoj razvoj predvsem vlago in toploto. Živali, ki pobirajo na ta način onečiščeno (okuženo) krmo ali pijejo vodo, dobe vase spet jajčeca raznih zajedavcev. V želodcu se iz jajčec spet izležejo madiči (gliste) in čim slednji dorastejo, se oplode

in spet raztresajo jajčeca in razvoj se prične znova.

Glede zdravljenja po zajedavcih napadenih živali ali bolje rečeno uničevanja in odstranjevanja zajedavcev, nam je na razpologo veliko število različnih in po veliki večini tudi zanesljivih sredstev. Bilo bi pa odveč, da vsa ta sredstva tukaj naštevam, kajti njih učinek je odvisen predvsem od pravilne uporabe. Zato je zdravljenje napadenih živali prepustiti živinozdravniku, ki bo s primerno predpripravo dotične živali in s pravilno izbiro sredstev, po večini slučajev, prišel do zaželjenega uspeha.

Važnejše kakor zdravljenje napadenih živali je pa brezdvomno varovati živali pred okuženjem.

Omenil sem že, kako se živali ponovno okužijo z jajčeci raznih zajedavcev.

Red in čistoča pri živalih, v hlevih ter okrog gospodarskega poslopja in končno nastrožja snaga pri krmljenju in napanju, je predpogoj za zdravje naših domačih živali.

K temu še priključim večkratno, skrbno čiščenje in razkuževanje živalskih staj in belenje hlevov s svežim apnenim beležem, ki ni samo koristno, ampak napravi tudi ugoden vtis na stranskega opazovalca.

S čistočo in razkuževanjem pridemo do živega tudi zalegi raznih zajedavcev in s tem zaščitimo zdravje našim živalim. Mislim, da niso kriva pogostega obolenja naših živali razni povzročitelji nalezljivih bolezni, ampak je kriva splošna nečistoča in predvsem nesnaga pri krmljenju ter razni zajedavci, ki odvzamejo živalskemu organizmu vso odporno silo, da postane potem še žrtev povzročiteljem nalezljivih bolezni.

Zato je naša naloga, da usmerimo borbo predvsem zoper razne živalske zajedavce, kajti s tem zadenemo, vsaj deloma, tudi povzročitelja nalezljivih bolezni.

Pečenjak z mezgo. Tri cela jajca. Tri žlice vode, dve žlici sladkorja in tri žlice moka prav dobro stepem. Okroglo in plitvo obliko namažem z maslom in zlijem vanjo tako pripravljeno testo. Nato spečem v precej vroči pečici. Ko je omleta zarumenjena, jo vzamem iz pečice, namažem z mezgo in na polovico zapognem. Potresem s sladkorjem in dam na mizo.

Pridiga na gori

Danes bi rad spregovoril besedo za tiste kmetovalce, ki gospodarijo visoko gori po hribih, kjer vlada sedem mesecev zima, ostalih pet mesecev pa tudi ni gor-ko; to bi bila res »pridiga na gori«. Trpinom tam gori, kjer stoji ozimno žito še na polju, ko se je že skoraj približal čas za novo setev ozimine.

Težko je pomagati vam, prijatelji v gorovju. Vaša zemlja je preplitva in podnebje preostro; brežine so prestrme in vražji hudourniki vam odplavljajo že tisto malo prstene skorje z vsem, kar je dobrega v nji, navzdol. Zato pa hribovec z vsem svojim gospodarjenjem ne more prav na konja. Bogat je samo na kamenju in skrbeh; čim več kamnov je na polju, toliko manj dinarjev je pri dohodkih. Pa vendar je tudi za gospodarja v višavi pomoč in zdravilo; recept slove: **Pridelovanje krme in živinoreja**. Žitarice ti ne morejo pomoči, izvzemši slučaj, če bi imele vedno ceno kakor letos. V normalnih časih so žitne cene prenizke in pridelek v višinah preslab. Zato ne pričakuj rešitve od ovsu in rži! Boljši bi bil morda tu in tam lan.

Ne preostaja ti, prijatelj iz hribov, nič drugega kot samo izreja in reja živine, katere cene so se zadnje čase le precej popravile. Pravilna živinoreja je edino prava veja, na kateri sedi kmet v hribih varno in trdno. Skrbna nega živine ti prinese dvojen dobiček: prinese ti v hišo denar, zraven pa še na tvoje polje tako nujno potrebni hlevski gnoj. Če izboljšaš svojo živinorejo, boš lahko lepše obdelal in pognojil svoje polje in na manjšem prostoru ti bo zrastle prav toliko, ali pa še celo več krompirja, žita, lanu kakor ti ga je prej na večji površini. Če hočeš doseči, da bo tudi kmetovanje v najvišji legi rentabilnejše kot ga doživljaš ob pridelovanju žitaric, rži in ovsu, potem osredotoči vse svoje skrbi v živinoreji; kajti če je še kako zdravilo za gospodarja visoko v hribih, potem je to pridelovanje krme in živinoreja.

Morebiti ta ali oni gospodar v hribih stresa in maje neverjetno z glavo. Saj ima v hlevu celo čredo živine, pa vendar ne more nikamor naprej! Vzrok te smole pa tiči v tem, ker njegova živinoreja ne koraka lepo vstric s pridelovanjem krme, ker gospodarjenje nima pravega načrta,

ni smotrno. Prijatelj, če imaš v hlevu preveč živine ali če ne znaš proizvodov svoje živinoreje smotrno izrabiti, predvsem pa, če v tvojem gospodarskem načrtu ni urejenega pridelovanja krme, ne boš imel iz svojega hleva nikoli takega dohodka, kakor bi se ti po pravici spodobil. Hlev daje pravo korist in dobiček le tedaj, ako skozi vse leto enakomerno, a krepko krmiš. Tako se glasi postava za gorskega kmetovalca. Prelomiti moraš staro izročilo in stališče, ki vršiči v tem, da je gospodarjeva naloga: s kolikor mogoče majhno množino krme preriti po možnosti mnogo živine — seveda prav beraško — skozi zimo. Kdor ima v hlevu več živine kot pa je more trajno dobro krmiti, kdor krmi enkrat dobro, da, preobilno, drugokrat pa skromno, naravnost slabo, temu živina ne bo dala nobenega dobjčka, če mu ne bo celo shujšala. Pravi hribovski gospodar modruje in špekulira drugače! Poleg dobre vzreje mlade živine in dobrega izkoriščanja produktov svoje živine skrbi za pravilno pridelovanje krme. On ne trpi mačka na ognjišču, ne stradanja živine v svojem hlevu; skrbi pa za to, da je v gospodarstvu dovoljna množina glavnih krmil, predvsem dobrega sena. Zato prideluje krmo na vso moč pridno; kajti dobro se zaveda, da je pridelovanje krme v zvezi z živinorejo tista granitna skala, na kateri bo varno sezidal stavbo svoje gospodarske sreče na gori.

A glejte, »prav v tem grmu tiči zajec,« da se namreč premnogi hribovski kmetovalci mučijo in ubijajo za žive in mrtve s plugom in brano na njivi, na kateri nič ne zraste, a nima travnika in nima njive za krmo, hodi tako brez zanimanja, kakor da je to popolnoma tuj svet. Dokazov za to žalostno in nepravilno dejstvo je na cente, in če bi jih hotel vse naštet, bi lahko pridigoval tri dni, pa bi še ne bil pri koncu.

Kolikokrat določujejo po hribih, pa tudi drugod kak zanikr kos zemlje za krmsko njivo enostavno na ta način, da ga pustijo ležati v prahi! Kako močno pogrešajo, posebno bolj oddaljeni travniki, mnogokrat pravilne nege in gnojenja! Koliko travnikov je zamočvirjenih, mnogo drugih pa trpi zaradi suše, četudi teče nekoliko niže mimo krasen studenec. Tukaj ni govora, prijatelj, o dobrem go-

spodarstvu s krmo; to je le spaka gospodarjenja. Tvoja živinoreja mora biti zavarovana tudi za slučaj, če nastopi suša, če polje ne obrodi, če prihrumi toča in podobno. Pravi gorski gospodar ne sme kalkulirati in računati tako: »Če pojde

vse po sreči, potem bo krme nekako dovolj.« Tvoj račun se mora glasiti: »Tudi če bom imel nekoliko smole, krme bo pa le dovolj.« Tako pridelovanje krme ti zagotovi rentabilnost živinoreje in z njo vsega tvojega gospodarstva.

Nasvet za nujna jesenska dela

V kolikor še nismo sejali rži in ječmena bomo to storili v kratkem. Še prej pa bomo v ta namen v drugič preorali njive. Navadno sejemo rž in ječmen že okoli 18. septembra, pšenico pa okoli 1. oktobra, v nekaterih krajih pa tudi prej ali kasneje, kakor je pač mogoče po krajevnih razmerah in vremenu. Važno je, da sejemo v takem času, da se žita že v jeseni dobro vkoreninijo, ker bodo tako tudi dobro prezimila.

V Sloveniji primanjkuje krušnega žita, zato ne smemo opustiti ničesar, kar zvišuje pridelke krušnega žita; to pa je predvsem gnojenje z umetnimi gnojili in razkuževanje ter čiščenje semen pred setvijo.

Kjer nameravamo za deteljo ali za okopavinami sejati pšenico ali rž, potrosimo 250 do 300 kg superfosfata in 150 do 200 kg kalijeve soli za ha. S temi gnojili bomo dvignili pridelke za 20 do 30% in povečali odpornost žit proti poleganju in rji, ki je letos uničila skoraj polovico pridelka.

Zelo je treba paziti tudi na to, da si pripravimo dobro, čisto, kaljivo in zdravo seme ozimnih žit za setev. Zrnje je treba na vejalnikih in na trijerjih dobro očistiti in sortirati tako, da se odbere le najlepše in najdebelejše zrnje za setev. Razen tega pa se priporoča tudi razkuževanje semena pri pšenici pro-

ti trdi sneti in pri ječmenu proti pokriti sneti. Dobro je mokro razkuževanje z uspulonom ali pa s ceretanom. Seme razkužimo tako, da ga namakamo 2 uri v ¼% uspulinovih ali ceretanovih raztopin (vzamemo 100 litrov vode in 250 gramov uspulina ali ceretana). Med suhimi sredstvi pa se najbolje obnese ceretan in abavit, 200 gramov ceretana ali 150 gramov abavita zadostuje, da opravimo 100 kg pšenice. Z 250 gr ceretana ali 200 gr abavita pa moramo oprasiti 100 kilogramov ječmena, če hočemo preprečiti snetljivost pri ječmenu.

Seme rži naj se razkuži samo v onih okoliših, kjer se pojavlja snežna plesen. Priporočajo se ista sredstva, kakor jih rabimo pri razkuževanju pšenice. Seme naj se pri razkuževanju v gosto tkanih vrečah dobro zmeša s ceretanom, odnosno abavitom, tako da bo vsako zrno dobro opraseno.

Prašno snet pri pšenici in ječmenu z namakanjem semena v vroči vodi do 54° l naši kmetje težko zatirajo, ker jim primanjkuje potrebnih priprav. Zato je najboljšo, da od posevkov s prašno snetjo ne jemljejo semenskega blaga, temveč si ga nabavijo pri onih gospodarjih in zavodih, katerim je v letošnjem letu posevke priznala komisija. To naj napravijo tudi vsi drugi posestniki, ki niso pridelali doma prvovrstnega žita za setev setev.

Ne imej otroka preveč za otročjega

Mestni in kmetiški starši greše velikokrat zoper otrokovo razvitost.

»Oh, saj nič ne razume, ko je tako neumen.« S tem je vsa pazljivost v besedah in dejanjih odpravljena.

Otrok pa gleda in posluša z desetimi očmi in ušesi.

Ko smo bili mi še majhni, so bili starši bolj pazljivi in čuječi kot so nekateri sedaj.

Ko je prišel pogovor v zadeve, ki bi bile otroku kvarne, je rekla mama: »Oblačno je!« Pogovor so prekinili, oziroma ga napeljali drugam. Nisem razumela, kaj pomenijo te besede takrat, razumela sem jih šele pozneje, ko je bilo manj »oblačno« zame pri takih pogovorih.

Danes greše marsikateri starši prav v tem. Že slavni ruski pisatelj Tolstoj je

zapisal: »Otroke imamo vedno za bolj otročje kot so v resnici. In prav to je napaka starejših iz katere izvira marsikako zlo.« In prav je povedal.

V hiši za mizo sede starejši ljudje. Morda so malo dobre volje. Besede padajo, neprehtane in nepremišljene včasih, podobne kvantom. Na peči pa sede otroci. Morda so mirni in izgleda, da se prav nič ne zanimajo za pogovor pri mizi. Morda imajo svoj pogovor in so odrasli prepričani, da jih sploh ne poslušajo. A vedite, da ima otrok oster čut, ostra in tenka ušesa in velike oči. Sliši več in vidi več kot mislijo to odrasli.

In tako se počasi utihotaplja v otrokovo dušo pohujšanje. In veste, kaj pravi sv. pismo o pohujšanju in pohujšljivcih?

Ne imejmo torej otroke za bolj otročje, kot so v resnici.

Ko sem šla z najmlajšimi šolarji na šolski izlet, smo se o marsičem razgovarjali. Izven šole je otrok bolj domač, zaupljiv in zgovoren. Sam ne ve, kaj vse bi povedal, da bi bil bolj domač in priščen.

In tako sem izvedela marsikaj, ne da bi sama povpraševala. Izvedela sem stvari, za katere gotovo ne bi bili starši otrokom hvaležni, ko bi znali, da jih vem.

Spoznala sem tudi, da so starši vse premalo pazljivi v besedah in dejanjih. Premalo pazijo nase in na otroka.

»Nekoč mi otrok v šoli pove, da jim »sosedov stric« krađe drva. Govorila sem prav, kako grdo je krasti tujo lastnino. Seveda nisem nič rekla na otrokove besede, pač pa je »sosedovega strica« otrok povedal to doma.

Nastala je vika in sovraštvo. Mati mi reče nekoč: »Res jih jemlje, a kaj čem. Govorila sva o tem z možem. Kje sem mislila, da otrok to sliši, saj je pisala pri mizi nalogo in niti poslušala ni, kar sva se menila z možem.«

Torej ni poslušal otrok, a slišal je vseeno in verno prenesel, kar je čul od staršev.

In če ne vidiš tatu, mu ne smeš reči, da je tat in če mu ne moreš dokazati, si lahko zaprt ti, a ne tat. Je pač tako.

Tako bi imeli neprevidni starši kmalu sitnosti. Koliko je še drugih podobnih primerov.

Čez tedne in mesece ti ta »neumnik« otrok prinese na dan del kakega razgovora, ki si ga imel z družbo in si bil trdno prepričan, da otrok nima »dunsta« o tem.

Zato starši, nikdar ni preveč pazljivosti! Spomnite se malo nazaj v svojo mladost.

Včasih sega komu spomin do zgodnjih detinskih let in ve, kako se mu je čez leta in leta izluščil kak razgovor ali dejanje iz rane mladosti.

Bodite previdni in čuječi vpricho otrok in ne mažite njih lepe in čiste duše, jasne in bele misli, nedolžnega srca s prezgodnjo umazanostjo sveta. L. G.

KUHINJA

Češpljevec (povidel). Dobro zrelim češpljam odstrani koščice ter jih kuhaj med večkratnim mešanjem tako dolgo, da se zgoste in ne kaplja od kuhalnice, če jo dvigneš, ampak se drži. Tako kuhani češpljevec deni še vroč v steklenice ali prstene lonce, ki jih, ko se nekoliko ohladi, zaveži.

Okisana paprika. Zavri pol litra dobrega vinskega kisa, četrt litra vode, zrno strtega česna, kavino žličko soli, lavorjev list, 2 peresa višnje in del olja. Med tem zreži na rezance lepo očiščeno zeleno papriko in jo stresi v to marinado ter kuhaj skoro do mehkega. Nato papriko odcedi, napolni kozarce in zalij ohlajeno marinado, ki naj za prst visoko pokriva papriko. Zaveži s pergamentnim papirjem in shrani na suhem, hladnem in temnem prostoru.

Zeljna juha z rižem ali krompirjem. Deni v kozico žlico masti in žlico drobno zrezane slanine, precvri v njej zrezano čebulo, prideni glavo na tanke rezance zrezanega ter opranega zelja, malo paprike, pol kg olupljenega in na kocke zrezanega krompirja, ali riža. Ko se dobro prepraži, potrosi z 3 žlicami moke. Ko se tudi ta prepraži, zalij z 3 litre vode in osoli. Kot priboljšek lahko prideneš 15 dkg na drobne kocke zrezane svinjine. Ko je dovolj mehko, daj z opečenim kruhom na mizo.

Dobri keksi. Mešaj, da dobro naraste, 25 dkg presnega masla, 25 dkg sladkorja v prahu in 2 celi jajci. Med pol kg moke presej celi pečilni prašek in stresi med prejšnjo zmes. Daj vse skupaj na desko

in pogneti. Razvaljaj za nožev rob na debelo in izreži kekse. Peči jih na namažani pekači v dobro segreti pečici.

Pečena jabolka. Jabolka slabše vrste (poberovščina) narežem na štiri dele, jim odstranim peške in morebitno črvivost ali gnilobo. Potem jih operem in zložim na pekačo ter denem v pečico, da se opečejo in zmehčajo. Tako opečene in ohlajene dam po kosilu na mizo. Okus tako pečenih jabolk je zelo prijeten in osvežujoč. Jed je priporočljiva posebno zato, ker je zelo poceni, saj ne potrebuje sladkorja in ne zabele.

Gorka zeljnata solata. Rdeče, višnjevo ali belo zelje pripravim za solato tako, da glavo razdelim na posamezne liste, jim odstranim štoričke in zrežem na tanke rezine. V kozici razbelim na kocke zrezano suho slanino ali navadno mast ali surovo maslo. V zarumenenje denem zelje in obračam na ognju toliko časa, da je vse zelje razbeljeno. Nato po potrebi osolim, malo popopram ter polijem z nekaj žlicama kisa. Ko jed še enkrat zavre, dam gorko s krompirjem na mizo.

Goveja juha kot priboljšek. Dno kozice obložim s tankimi rezinami suhe slanine. Slanino obložim z narezano čebulo, s korenino in zelenjem peteršilja, s korenjem, ki ga narežem na rezine, prav tako zeleno in rumeno kolerabo, štoriček zelja in ohrovtja, vejico majarona, nekaj peresc kadulje (žajbbla), telečjih kosti in pol kilograma ali tudi več na majhne košček zrezanega govejega mesa. Te snovi pražim pokrite toliko časa, da zarjavje.

Ko so zarjavjele, zalijem z navadnim kropom ali z juho od kosti. Ko juha nekaj časa vre, jo precedim skozi sito, denem v pripraven lonček ali v kozarec ter rabim za zboljšanje juhe ali kake mesne omake. Na hladnem se ohrani dolgo časa.

Praženo goveje meso. Kos govejega mesa, približno 1 kg, operem in pretaknem s koščki suhe slanine; te koščke sem povaljala v mešanici soli, belega popra in nageljevih klinčkov. Poper in klinčki naj bodo stolčeni ali zmleti. Meso obložim s čebulo, s soljo, strtim česnom, peteršiljem, zeleno, šatrajem, timezom, z lavorovim listom, celim poprom in majaronom. Nato vlijem 3 dcl rdečega vina in prav toliko vode. Kozico prav dobro pokrijem in pražim na zmerni toploti 3—4 ure. Opraženo meso vzamem iz omake, ga zrežem na lepe kose in polijem s precejeno omako. Lahko pa napravim tudi bolj gosto omako. V tem primeru potresem sok z žlico moke, pustim, da zarumeni in potem precedim na meso in še posebej v skledici serviram.

DOMAČA LEKARNA

Škrob hladi in zadela. Za grižo razmoči pol žličke škroba v mrzli vodi in zalivaj počasi s kropom, da bo pitno. Za okus dodaj kapljo limone, osladi in dajaj otroku vsake pol ure žličko. Za hripavico zmešaj s kisom na gosto, namaži na krpo in naveži na vrat. Za razboljena čreva so dobri mlačni škrobovi klistiri.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Ljubljana. Po podatkih od 18. septembra so bile cene živine naslednje: voli I. vrste 8.50—9, II. 8—8.50, III. 7—7.50; telice I. vrste 8.50—9, II. 8—8.50, III. 7—7.50; krave I. vrste 7.50—8, II. 6—7, III. 5—6; teleta I. vrste 8—9, II. 8; prašiči špeharji sremski 17—18, pršutarji 14—15 za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 14—18, telečje 22, svinjske 4—6 din za 1 kg.

Kranj. Na semanji dan 23. septembra je dosegla živina te cene: voli I. vrste 9, II. 7.75, III. 6.50; telice I. vrste 9, II. 7.75, III. 6.50; krave I. vrste 8.25, II. 7, III. 5.75; teleta I. vrste 9, II. 8; prašiči špeharji 16,

pršutarji 14—15 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 19—21, telečje 24, svinjske 6—8 din za kg.

Črnomelj. Po poročilih z različnih sejmov v okraju so bile cene živine sredi septembra sledeče: voli I. vrste 8.50, II. 7.50, III. 6.50; krave I. vrste 8.25, II. 6—7, III. 5—5.75; mlada živina I. vrste 8.50, II. 7, III. 6.75; teleta I. vrste 10, II. 6—8 din za 1 kg žive teže

Maribor. Na prašičjem sejmu dne 20. septembra so prodajali prašiče: 5—6 tedno stari 80—130 din komad, 7—9 tednov 140—180, 3—4 mesece 210—330, 5—7 mesecev 350—510, 8—1—0 mesecev 520—700, 1 leto 730—990 din ;na vago 1 kg žive

teže 1—13.50 din, 1 kg mršve teže 15—19 din.

Ptuj. Na svinjskem sejmu dne 25. septembra so bile cene prašičev: pršutarji 10.50—11, debele svinje 11.50—12, plemenške svinje 10—10.50 za 1 kg žive teže; mladi prašički 6—12 tednov stari komad 100—20 din.

LES

Po podatkih ljubljanske borze z dne 27. septembra so bile cene lesa frankovagon nakladalna postaja za 1 kubični meter:

Smreka-jelka: hlodil/II 240—290 din, bordonali 320—370, brzjavni drogovi 220 do 260, filerji 5/6 260—300, trami ostalih razsežnosti 260—310 din.

Buker: hlodi I/II od 30 cm dalje 190—240 din, hlodi za furnir čisti od 40 cm dalje 290—340, deske-plohi naravni 330—620, parjeni 450—730 din.

Hrast: hlodi I/II od 30 cm naprej 245—395, bordonali 845—945, deske-plohi 745 do 995 din.

V prosti trgovini utegnejo biti cene še še nekaj višje.

CENE

Ljubljana. V drugi polovici septembra so bile cene: ječmen 1 kg 4.60, rž 4.50, oves 3.50—3.60, koruza 4.60, fižol 5—7, krompir 1.50, seno 100 kg 95—130, slama 60 din. Sadje: jabolka I. vrste kg 6 din, II. 4, III. 2—3; hruške I. 16—20, II. 10—12, III. 5—8 din; med 1 kg 30 din.

Kranj. Na dan 23. septembra so zaznamovali te cene: pšenica 1 kg 4.50, ječmen 4.25, rž 4.25, oves 4.50, koruza 4.20, fižol 6—9, krompir 1.50—2, lucerna (za krmo) 1.50—1.70, seno 150—1.70 slama 0.75. Sadje: jabolka I. vrste 10, II. 8, III. 3—4 din; hruške I. 14, II. 10, III. 5—8; češplje suhe 10—12 din. Svinjska mast 25 din; oprana volna 40—44 din, med 24—28, mleko liter 2.25—2.50, presno maslo kg 40—44, drva 1 prm 140—150 din.

Maribor. Po podatkih od 17. septembra so bile cene: koruza 1 kg 5 din, fižol 6—7, grah, leča 17—18, oves 3—3.50, proso 4, konoplja 9—14 din. Sadje: jabolka I. vrste 6, II. 4—5, III. 3; hruške I. 16, II. 12—14, III. 8; češplje 8—10, breskve 10—20, celi orehi 8—9 di n za 1 kg. Krma: kislo seno 100 kg 75—90 din, sladko seno 90—110, slama 40—55, otava 80—100, lucerna 100 din, Kurivo: mehka drva 1 prm 155

do 165, trda drva 170, žagana 180—185, oglje 1 kg 1.50—2 din. Mleko in mlečni izdelki: mleko liter 2—2.50 din, presno maslo kg 30—32, čajno maslo 32—40, kuhano maslo 36—40, ementalski sir 35—40, trapist 19—40, kislá smetana liter 10—12, sladka smetana 17—24 din. Mlevski izdelki: pšenična moka št. 00 in 0g 1 kg 6—9, št. 2 4.50—6, št. 5 4.25—5.50, št. 6 4—4.40, št. 7 3.50; ječmenček 5—13, kaša 5.25—6, ajdova moka 4.5—6.50, ržena moka 4—6, koruzna moka 2.25—3, koruzni otrobi 1.50 do 2, pšenični otrobi 1.75—2.50, koruzni zdrob 4—6.50, pšenični zdrob 6.50—9.50 din za 1 kg.

SEJMI

do 13. oktobra

7. 10.: živ. in kram. Gor. Logatec, št. Vid pri Stični, živ. in kram. Kranj, Novo mesto, Veliki Podlog, rogasta živina Ormož, Slovenjgradec, Slivnica pri Celju (?), živ. in kram. Pišce. — **8. 10.:** živ. in kram. Zagorje ob Savi, Kamnik, št. Vid pri Blokah, svinj. Ormož, konj. in gov. Maribor, svinj. Dol Lendava, gov. Rakičane. — **9. 10.:** živ. in kram. Motnik, Zdenska vas, svinj. Celje, Ptuj, Trbovlje, živ. in kram. Sv. Krištof, št. Janž pri Dravogradu. — **10. 10.:** živ. in kram. Toplice, Sodražica, Rajhenburg, Vuzenica, svinj. Turnišče. — **11. 10.:** gov. in kram. Radeče pri Židanem mostu, svinj. in drobn. Maribor. — **12. 10.** živ. in kram. Poljčane, svinj. Brežice, Celje, Trbovlje, živ. in kram. Teharje.

PRAVNI NASVETI

Pravica zavarovanca OUZD. V. M. K. - Zavarovana članica OUZD ima v slučaju lastne bolezni pravico do brezplačnega zdravljenja. Isto pravico ima tudi za svoje svoje, ki žive z njo v skupnem gospodinjstvu in nimajo lastnih dohodkov. Če je zavarovana članica OUZD poročena z možem — državnim vpokojencem — in imata zakonske otroke, potem je pač oče dolžan, da skrbi za preživljanje teh otrok. Ne more se tedaj reči, da bi bili ti otroci brez lastnih dohodkov, kajti imajo očeta, ki je dolžan in tudi v stanju za nje skrbeti in zato ne more mati kot zavarovanka OUZD zahtevati, da bi se njeni otroci zdravili na račun OUZD.

Nejasna izročilna pogodba. I. V. Š. - Prevzeli ste posestvo, pri katerem si je prodajalec izgovoril tudi nekaj užitka in sicer užitek njive in gozda. Sedaj zahteva prodajalec, da morate za vžitek pridržano njivo ne samo zorati in pognojiti, ampak žito tudi onlatiti in iz gozda drva na dom zvoziti ter žagati. —

Če v pismeni pogodbi ni jasno povedano, kaj si je prodajalec izgovoril, velja pač to, kar je bilo med vama ustno dogovorjeno. Hasek njive je pač le vžitek iste. Če ni bilo posebej dogovorjeno, da boste dali gnoj, pač pa le vsa dela z živino, potem vžitkar otna pravice, da zahteva od vas gnoj za njivo; če se pri hiši nabaja gepelj za pogon mlatilnice in drugih gospodarskih strojev, in si je vžitkar izgovoril vsa dela z živino, potem mu boste morali z živino omlatiti tudi žito, ravno tako mu boste navozili in žagali s cirkularko drva. Dati mu morate poganjača in živino, ostale potrebne delavce si pa mora oskrbeti sam.

Izročilna pogodba. T. R. Posestvo hočete izročiti sinu in vprašate, ali lahko tako pogodbo sestavite sami brez notarja. — Če boste izročilno pogodbo napravili v obliki darilne pogodbe, jo morate napraviti pri notarju. Notar bo tudi pri sodišču uredil vse potrebno, da se posestvo vknjiži na sina. Če se bojite stroškov, vprašajte, koliko bo vsa stvar stala in se za nagrado dogovorite. Če se pa ne boste vnaprej dogovorili, vam sme notar računati po tarifi. Ne svetujemo vam, da bi izročilno pogodbo delali doma, ker takšnih stvari niste večji in bi gotovo pogrešili.

Podpora rodbinam oseb poklicanih v vojaško službo. K. T. Pri vojaki imate dva sinova, ki jim niste prava mati, a ste skrbeli za nje od petega leta dalje. Vprašate, ali bi mogli dobiti kakšno podporo? — Odbor za podporo, ki ima sedež pri okrajnem sodišču, sme podeliti podporo vsem v rodbini, ki jih dejansko izdržuje oseba, ki je poklicana v vojaško službo. Za tako podporo smejo prositi zakonska žena, otroci ali vnuki, oče in mati. Izjemoma se sme podeliti podpora: če ni takih oseb, tudi drugim rodbinskim članom, kakor n. pr. dedu in babici, bratom in sestram itd. in drugim osebam, katere je oseba, pozvana v vojaško službo, vzdrževala. Tudi nezakonski sženec nezakonskim otrokom, kakor tudi nezakonski materi in nezakonskemu očetu, sme odbor podeliti podporo, če jih je v vojaško službo vpoklicana oseba vzdrževala.

Član občinske uprave v vojaški službi. P. J. V zmoti ste, ko mislite, da so člani občinske uprave oproščeni vojaške službe. Pri občinah so oproščeni le predsednik, delovodja in vojaški referent, ako niso rezervni častniki.

Državljanstvo ločene žene. J. R. Županstvo vas je obvestilo, da je dobil vaš ločeni mož italijansko državljanstvo in da ste tudi vi postali italijanska državljanica. Dovoljuje, da se vam bivanje v naši državi, a da boste morali vsako leto prositi za dovoljenje. To se je zgodilo

proti vaši volji. Ker ste od rojstva v naši državi in nameravate tudi ostati, ne nameravati menjati državljanstva. Kaj bi storili? — Če je bil zakon z izvršno sodno sodbo ali odločbo ločen že tedaj, ko je mož dobil italijansko državljanstvo, mu vi niste v državljanstvu sledili, ampak ste ohranili naše državljanstvo. Če je bil pa zakon šele pozneje ločen, ko je že mož in z njim tudi vi, izgubil naše državljanstvo, bi bilo treba za ponovno pridobitev našega državljanstva vložiti prošnjo na notranjega ministra.

Uravnnavanje potoka. F. R. Vprašate, ali je dolžnost občine ali pa vaša, uravnnavati strugo potoka, da ne bi voda zalivala polja? — Po zakonu o občinah, spada v delokrog občine tudi uravnnavanje potokov in hudournikov.

Nezadovoljni dedič. K. M. Napisali ste več vprašanj, iz katerih izhaja, da bi radi dobili večji delež, kakor vam ga je zapuščinsko sodišče prisodilo. Brez vpregleda v zapuščinski spis, je težko odgovarjati na vaša vprašanja, a bilo bi to tudi nepotrebno, ker je zapuščina že razdeljena in to po opravljeni zapuščinski razpravi, ki ste se je sami vdeležili. Tedaj bi bili morali govoriti, na kar bi bilo sodišče vaše vprašanje razčistilo.

Služba pri pošti. L. T. Ne bo vam pomagalo ponovno vlaganje prošnje za službo na pošno ministrstvo. V poštnem ministrstvu leži več sto prošenj za službe nerešenih in tudi ni upanja, da bi bile ugodno rešene. Minister je zdaj pooblastil poštno ravnatelje, da sami sprejemajo nižje uslužbence v službo. Poštno ravnateljstvo v Ljubljani je pa pred kratkim razglasilo, da so sedaj vsa mesta zasedena.

Zaposlitev vajenca po pomočniškem izpitu. B. I. Vajenec ni dolžan po pomočniškem izpitu ostati pri mojstru, kjer se je izučil. Pač pa ga je mojster dolžan še tri mesece zaposliti, če vajenec to želi.

Nezakonski oče na ozemlju bivše Srbije. J. B. T. Živel ste na ozemlju bivše Srbije, kjer imate nezakonskega otroka. Dokler ste bili doli, vas je nezakonski oče podpiral, sedaj pa, ko sta se preselili v Slovenijo, noče o otroku ničesar slišati in tudi ne pošlje nobene podpore. Kako bi nezakonskega očeta prisilili, da izpolnjuje svojo dolžnost? — Ako nezakonski oče ni prostovoljno priznal očetovstva, ga ne bo mogoče s tožbo prisiliti, da očetovstvo prizna in otroka vzdržuje. Po srbskem državljansem zakonu namreč ni dovoljeno sodno preizkovanje in dokazovanje o tem, kdo je oče nezakonskega otroka, razen v primeru odredbe ali posilstva. Če pa ni ugotovljeno, kdo je oče in tudi njegovo ime ni vpisano v matični knjigi, ni dolžan otroka izdrževati.